

“นมไก่” คิดได้อย่างไร?

ศาสตราจารย์ นายแพทย์พิภพ จิรภักญ์

ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

ความที่เป็นคนซึ่งสงสัยตั้งแต่เด็กว่า ปรัชญาการแพทย์ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อมีคำอธิบายที่เป็นเหตุและเป็นผลซึ่งกันและกันก็จะทำให้จำได้นานและเข้าใจสิ่งนั้นได้ดี ครั้นเมื่อเริ่มเรียนแพทย์ต้องยอมรับว่ามีวิชาที่ต้องท่องจำมากมายจนเกิดความท้อในบางครั้งและมีอยู่บ่อยครั้งที่ตำราได้บอกวิธีการรักษาโรคต่าง ๆ โดยไม่สามารถระบุกลไกการรักษาที่ชัดเจนได้ จึงยังมีสิ่งที่ยังค้างคาใจมากมายจนถึงขณะนี้ สิ่งเหล่านี้คือพื้นฐานที่ทำให้อยากค้นหาคำตอบในการเป็นอาจารย์แพทย์ การได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นศาสตราจารย์ทางการแพทย์อาจจะถือได้ว่าเป็น รางวัลสำหรับการค้นหาคำตอบในปัญหาต่าง ๆ แต่ก็ได้ไม่ได้ทำให้ความสงสัยทางการแพทย์ของผม ซึ่งยังมีอีกมากมายหมดไปจากใจ ผมยังมีความมุ่งมั่นที่จะหาคำอธิบายหรือหาคำตอบต่อโรคหรือต่ออาการต่าง ๆ ของผู้ป่วยทารกที่ตำราทางการแพทย์ยังไม่สามารถให้คำตอบได้

โรคของทารกที่แพ้โปรตีนในนมวัว

ในแต่ละปีจะมีทารกเกิดใหม่ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ราย ซึ่งประมาณร้อยละ ๒ ถึง ๓ ของทารกเหล่านี้จะแพ้โปรตีนในนมวัว ซึ่งคิดคร่าว ๆ จะมีปีละ ๒๐,๐๐๐ คน ถึงแม้จะได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ก็อาจจะมีโปรตีนจากนมวัวที่แม่ดื่มเข้าไปผ่านออกมาในน้ำนมแม่ได้เช่นกัน โดยทารกเหล่านี้อาจแสดงอาการทางด้านระบบทางเดินหายใจ คือ คัดจมูก มีเสมหะ หรือไอเรื้อรัง แสดงอาการทางผิวหนังโดยอาจจะผื่นแดง urticaria หรือ ผื่นคัน eczema หรือแสดงอาการทางระบบทางเดินอาหาร เช่น ร้องกวนโคลิก อาเจียนบ่อย ท้องเสีย ท้องผูก หรือเบื่อกนม

โรคนี้เป็นโรคที่พบเฉพาะในทารก ซึ่งอาจดำเนินต่อไปจนเด็กอายุมากกว่า ๓-๔ ปีก็ได้ แต่ส่วนใหญ่มักจะหายจากโรคนี้เมื่ออายุ ๑ ปี ตามตำราในปัจจุบันจะให้การรักษาด้วยการเปลี่ยนเป็นนมที่มีโปรตีนชนิดอื่น เช่น นมจากถั่ว หรือนมจากแพะ หรือนมจากสัตว์อื่น ซึ่งให้ผลดีต่อการรักษาไม่ถึงร้อยละ ๕๐ จึงมีการแนะนำให้เปลี่ยนเป็นนมสังเคราะห์ที่ใช้โปรตีนจากนมวัวมาย่อยให้ละเอียด อาจเป็น extensive casein hydrolysate หรือ extensive whey hydrolysate ก็ได้ ซึ่งนมที่สังเคราะห์ขึ้นมานี้ก็ยังมีย่อยโปรตีนที่มีโมเลกุลยาว อยู่ร้อยละ ๒-๓ จึงยังมีทารกประมาณร้อยละ ๑๐ ที่แพ้โปรตีนสังเคราะห์เหล่านี้ หมายความว่า ในแต่ละปีจะมีทารกที่แพ้โปรตีนชนิดที่จำหน่ายในประเทศประมาณ ๒,๐๐๐ คน ตามขั้นตอนการรักษาทารก ๒,๐๐๐ คนนี้ควรได้รับการรักษาด้วยนมสูตรสังเคราะห์ที่มีแต่กรดอะมิโนเป็นพื้นฐานของการให้โปรตีนเนื่องจากนมชนิดนี้มีราคาแพงมาก (ประมาณ ๑,๖๐๐ บาทต่อปอนด์ ขณะที่นมสูตร extensive casein hydrolysate ราคา ๔๐๐ บาทต่อปอนด์ และนมผงสำหรับทารกทั่วไปราคา ๒๐๐ บาทต่อปอนด์) จึงทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่สามารถจะซื้อมาให้ลูกดื่มได้

ความคิดในการทำ “นมไก่” หรือนมจากเนื้อไก่

จากข้อมูลในอดีตเมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้ว มีรายงานว่า ชูบไก่สามารถนำมารักษาทารกที่แพ้โปรตีนในนมวัวได้ และจบจนปัจจุบันมีทารกน้อยรายที่จะแพ้โปรตีนจากเนื้อไก่ จึงเคยทำชูบไก่เพื่อรักษาทารกที่แพ้โปรตีนชนิด จนกระทั่งเมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่แล้ว ผมมีความคิดว่า ถ้าสามารถนำเนื้อไก่มาทำเป็นน้ำนมโดยมี

สารอาหารที่จำเป็นครบถ้วนและทารกสามารถดูดจาก
จุกนมได้ ก็จะช่วยทารกที่แพ้นมทุกชนิดได้เป็นจำนวนมาก
และทำให้ทารกเหล่านี้มีความสุข ผมและทีมงานได้ใช้
ความพยายามอยู่ถึง ๕ ปี จึงทำเนื่อไก่ให้เป็นนมที่มีความ
เนียนละเอียด และไม่แยกชั้นทันที และทารกจำนวนมาก
ก็มีความสุขที่ได้นมจากเนื่อไก่นี้ โดยมีการเจริญเติบโต
เป็นปกติ จึงได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบการใช้นมจาก
เนื่อไก่อีกกับการใช้นมถั่วในการรักษาทารกที่แพ้โปรตีน
ในนมวัว จากการวิจัยเป็นเวลา ๓ ปี พบว่า นมจากเนื่อ
ไก่อนี้ให้ผลรักษาที่ดีกว่านมจากถั่วถึง ๔ เท่า ผลงานนี้ได้
รับการตีพิมพ์ในวารสารทางการแพทย์ของต่างประเทศ

การแถลงข่าวความสำเร็จของนมจากเนื่อไก่เป็นครั้งแรกของโลก

ผู้ป่วยทารกที่แพ้โปรตีนในนมทุกชนิดที่มีจำหน่าย
ในประเทศไทยสามารถดื่มนมจากเนื่อไก่ได้ดี โดยมี
อัตราการแพ้นมจากเนื่อไก่ประมาณร้อยละ ๑๐ ของทารก
ที่แพ้นมทุกชนิด และทารกเหล่านี้มีการเจริญเติบโตได้ดี
เมื่อได้ดื่มนมจากเนื่อไก่ในระยะยาว จนสามารถผ่านพ้น
ระยะการแพ้โปรตีนในนมวัวเมื่ออายุ ๑-๒ ขวบ ผมจึงมี
ความเห็นว่าคุณค่าความสำเร็จนี้จะส่งผลต่อวงการแพทย์ใน
ประเทศทราบโดยเร็ว เพราะยังมีทารกอีกจำนวนมากที่
ไม่ได้รับการรักษา และถึงแม้จะได้รับการรักษาก็อาจจะ
ยังมีความไม่ถูกต้องในวิธีการ นอกจากนี้การประกาศ
แก่สื่อมวลชนก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้แพทย์และ
กุมารแพทย์ได้รู้ถึงคุณค่าของนมจากเนื่อไก่ได้มากยิ่งขึ้น
จึงได้เสนอมาทางคณะฯ ซึ่งทางคณะฯ ก็เห็นด้วยกับการ
แถลงข่าวครั้งนี้

วันแถลงข่าวโดยท่านคณบดีฯ ขณะนั้น คือ
ศ.คลินิก นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร เป็นผู้นำแถลงนั้น
มีสื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ มาร่วม
รับฟังเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีการซักถามอย่างละเอียด
ซึ่งใช้เวลาแถลงข่าวทั้งหมดประมาณ ๑ ชั่วโมง เพียง ๒
ชั่วโมงหลังแถลงข่าว ผมก็ได้รับโทรศัพท์จากจังหวัด
นครราชสีมาว่า มีลูกแพ้นมวัว อยากให้ลูกกินนม
จากเนื่อไก่ โดยได้ข่าวจากเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
ตกเย็นวันนั้นโทรทัศน์ทุกช่องออกเป็นข่าวแรกเรื่อง “ศิริราช

ผลิตนมจากเนื่อไก่สำเร็จเป็นแห่งแรกของโลก” โดย
เฉพาะข่าวที่ไอทีวีขอสัมภาษณ์สด เวลา ๒๑.๓๐ น. และ
ในวันรุ่งขึ้นหนังสือพิมพ์ทุกฉบับลงพาดข่าวหน้าหนึ่งเรื่อง
“ศิริราชผลิตนมจากเนื่อไก่” นี้ติดตามมาด้วยวิทยุอีกเกือบ
๑๐ สถานีที่ขอสัมภาษณ์ออกในรายการต่าง ๆ

หลังแถลงข่าวจนมาถึงขณะนี้คือ เกือบ ๕ เดือน
มีทารกที่แพ้โปรตีนในนมทุกชนิดมาขอรับการรักษามาก
กว่า ๘๐ ราย ซึ่งมากกว่าร้อยละ ๘๐ สามารถรักษาให้
หายได้ด้วยนมจากเนื่อไก่ ทารกเหล่านี้มีการเจริญเติบโตดี
โดยพบทารกที่แพ้นมจากเนื่อไก่พบได้ประมาณร้อยละ ๑๐

ข้อชวนคิดแก่อาจารย์แพทย์รุ่นใหม่

โรคต่าง ๆ นั้นมีกลไกการเกิดโรคที่แตกต่างกัน
ซึ่งได้สรุปไว้ในตำราต่าง ๆ แต่บางโรคนั้นจนถึงขณะนี้ก็
ยังไม่ทราบกลไกที่ชัดเจน แต่ถึงแม้ในตำราแพทย์จะได้
ระบุกลไกการเกิดรวมทั้งวิธีการรักษาไว้แล้วก็ตาม เรา
ในฐานะแพทย์ผู้ที่จะปฏิบัติตาม ควรทบทวนอีกครั้งว่า
กลไกที่กล่าวมานั้นมีความถูกต้องทั้งหมดหรือไม่และ
สามารถอธิบายตามหลักวิทยาศาสตร์ได้หมดหรือไม่ เมื่อ
กลไกที่กล่าวมานั้นยังไม่สามารถอธิบายได้หมด ก็
เปิดช่องให้คิดถึงกลไกอื่นในการทำให้เกิดโรค และเป็น
ที่มาของการรักษาวิธีใหม่ตามกลไกใหม่ที่มีความเป็นไปได้
ได้ใกล้เคียงที่สุด ด้วยความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำ
ให้ความรู้ความเข้าใจในโรคต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลง
ตลอดเวลา มีการอธิบายกลไกของแต่ละโรคได้ดียิ่งขึ้น
และยังมีส่วนที่ทำให้การรักษาโรคเหล่านี้ได้ดียิ่งขึ้น วิชา
แพทย์จึงเป็นวิชาที่มีการเคลื่อนไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา
แพทย์และอาจารย์แพทย์จึงควรติดตามความก้าวหน้า
อย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับอาจารย์แพทย์แล้วไม่ควรจะ
ติดตามเพียงอย่างเดียว ควรคิดตาม แล้วหมั่นตั้งคำถาม
กับตนเองว่า “กลไกของแต่ละโรคที่เรากำลังรักษาอยู่
นั้นมีความถูกต้องหรือไม่” ผมขอตอบตรง ๆ ว่า ยังมีสิ่ง
ที่ต้องค้นหาค้นคว้าอีกมากมายในทางการแพทย์ และ
ตลอดชีวิตของการรับราชการก็ไม่อาจค้นคว้าได้หมด จำ
เป็นต้องให้อาจารย์แพทย์รุ่นใหม่มาสานต่อความคิด
อย่างต่อเนื่องยิ่งขึ้น เพื่อความก้าวหน้าของคณะแพทย
ศาสตร์ศิริราชพยาบาล